



Warszawa, 30-08-2024 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

IV.7021.65.2016.MK

Pan Tomasz Siemoniak
Minister Spraw Wewnętrznych
i Administracji
kontakt@mswia.gov.pl
/MSWIA/SkrytkaESP

Szanowny Panie Ministrze

Pragnę powrócić do kwestii uregulowanej w art. 25 ust. 2 ustawy z 6 sierpnia 2010 r. o dowodach osobistych (t. j. Dz.U. z 2022 r., poz. 671 ze zm.), która była już przedmiotem korespondencji Rzecznika Praw Obywatelskich z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji w 2016 r. (nr BMP-0790-1-4/2016/PS).

Chodzi o kwestię, która regularnie pojawia się w skargach kierowanych przez obywateli do Biura Rzecznika ,tj. uprawnienie do występowania z wnioskiem o wydanie dowodu osobistego dla dziecka przez rodzica pozbawionego władzy rodzicielskiej lub o ograniczonej władzy rodzicielskiej.

Obecna regulacja art. 25 ust. 2 ustawy o dowodach osobistych została ustalona w wyniku nowelizacji z 2022 r. (ustawą z 14 października 2021 r. o zmianie ustawy o dowodach osobistych oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2021 r., poz. 1978) i przewiduje, że w imieniu osoby nieposiadającej zdolności do czynności prawnych lub posiadającej ograniczoną zdolność do czynności prawnych ubiegającej się o wydanie dowodu osobistego wniosek składa jedno z rodziców, opiekun prawny lub kurator. Upřednio ustawa o dowodach osobistych przewidywała, że wniosek „składa rodzic” i takiej treści przepisu dotyczyła wcześniejsza korespondencja Rzecznika z Ministrem. W omawianej kwestii dokonana zmiana nie przyniosła zatem merytorycznego skutku –

nadal bowiem chodzi o jednego rodzica, niedookreślonego w żaden sposób. Wskutek takiej treści przepisu wciąż zdarza się, że w sytuacji konfliktu między rodzicami, o dowód osobisty dla dziecka występuje ten rodzic, który jest pozbawiony władzy rodzicielskiej bądź jego władza została ograniczona. Rodzic ten albo nie jest uprawniony do reprezentowania dziecka w ogóle, albo jest uprawniony do tego jedynie w pewnej sferze spraw dziecka. Tymczasem właściwy organ gminy nie ma podstawy do odmowy wydania dowodu; nie ma także podstawy do żądania od występującego z wnioskiem rodzica żadnego dokumentu uprawniającego go do występowania w imieniu dziecka o wydanie dowodu – często byłoby to zresztą niemożliwe, gdyż w większości wypadków rodzice nie dysponują żadnym poświadczeniem tego, że mają pełnię władzy rodzicielskiej. Dopiero w razie regulowania zagadnienia władzy rodzicielskiej przez sądy pojawia się możliwość wykazania dokumentem, że dany rodzic ma władzę rodzicielską nad dzieckiem, albo że została mu ona odebrana bądź ograniczona.

Wynikiem takiej regulacji jest to, że rodzic dysponujący pełnią władzy rodzicielskiej („pierwszoplanowy”) może nie wiedzieć i nie mieć wpływu na to, że drugi rodzic – pozbawiony tej władzy lub z ograniczoną władzą – wystąpił z wnioskiem o wydanie dowodu i dowód taki został mu wydany. U rodzica pierwszoplanowego budzić to może uzasadnione obawy o to, że drugi rodzic może planować np. uprowadzenie dziecka za granicę (wobec możliwości podróżowania w ramach strefy Schengen jedynie z dowodem osobistym) lub inne czynności reprezentowania dziecka, wymagające okazania dowodu osobistego dziecka.

Dodatkowo, na mocy aktualnej treści art. 30 ust. 2 ustawy o dowodach osobistych, w wersji ustalonej mocą ustawy z 14 kwietnia 2021 r. o zmianie ustawy o dowodach osobistych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r., poz. 1000), dowód osobisty może również odebrać rodzic, który nie składał wniosku o wydanie dowodu osobistego. Niedookreślenie tego przepisu może spowodować, że nawet jeśli z wnioskiem o dowód osobisty dla dziecka wystąpił rodzic dysponujący pełnią władzy rodzicielskiej nad tym dzieckiem, sam dowód może fizycznie odebrać rodzic z ograniczoną lub odebraną władzą i organ wydający nie ma podstaw prawnych do odmowy takiego fizycznego wydania dokumentu dziecku rodzicowi z ograniczonym prawem reprezentacji dziecka lub bez takiego prawa.

Jak wskazywał Rzecznik Praw Obywatelskich w toku uprzedniej korespondencji, sytuacji nie rozwiąże proste dopisanie do treści art. 25 ust. 2 po słowie „rodzic” zwrotu „niepozbawiony władzy rodzicielskiej” czy „dysponujący pełnią władzy rodzicielskiej” –

pierwsza wersja nie zlikwidowałaby problemu, jako że rodzic ograniczony we władzy rodzicielskiej nadal mógłby występować z wnioskiem, zaś druga wersja skutkowałaby uniemożliwieniem złożenia wniosku np. samotnemu rodzicowi, którego władza nad dzieckiem poddana jest ograniczeniu w postaci nadzoru kuratora sądowego. Możliwe natomiast byłoby recypowanie normy obecnej w art. 43 ustawy z 27 stycznia 2022 r. o dokumentach paszportowych (t. j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1063) bądź w art. 13 uchylonej ustawy z 13 lipca 2006 r. o dokumentach paszportowych.

Rzecznik Praw Obywatelskich przyjmuje argumentację Ministra, przekazaną pismem z 19 maja 2016 r., co do odmiennego charakteru dokumentów, jakimi są paszporty i dowody osobiste, oraz co do negatywnego odbioru przez część społeczeństwa zwiększonego obciążenia formalnymi wymogami. Jednak z uwagi na wciąż pojawiające się skargi obywateli dotyczące sytuacji opisanych powyżej, na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2024 r., poz. 1264) uprzejmie proszę Pana Ministra o rozważenie zasadności wprowadzenia takich zmian w treści obecnych przepisów, które uniemożliwiłyby rodzicom z ograniczoną lub odebraną władzą rodzicielską występowanie z wnioskami o dowód osobisty dla dziecka oraz odbieranie tych dokumentów przez takich rodziców. Kompleksowe uregulowanie tych kwestii może wymagać współpracy z Komisją Kodyfikacyjną Prawa Rodzinnego przy Ministrze Sprawiedliwości – stąd kopię niniejszego pisma przesyłam do uprzejmej wiadomości Przewodniczącej KKPR przy MS.

Z poważaniem

Stanisław Trociuk

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:
dr hab. Magdalena Szafranek
Przewodnicząca Komisji Kodyfikacyjnej
Prawa Rodzinnego
kom.kod.pr@ms.gov.pl